

Antwoord op rurale wrokkigheid

In Friesland kijken mensen over het algemeen anders tegen het leven aan dan in Amsterdam. Aan een nieuwe, in Leeuwarden gevestigde RUG-faculteit bestudeert **Caspar van den Berg** groeiende regionale verschillen in welvarendheid en wereldbeeld, en de gevolgen daarvan voor de bestuurbaarheid van gemeenten, provincies en Nederland als geheel.

ANNEMARIE KOK

HH / KEES VAN DE VEEN

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/C.F.VAN.DEN.BERG

Een 'academische start up', zo noemt Caspar van den Berg 'Campus Fryslân', een nieuwe faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen die bijna een jaar geleden in Leeuwarden haar deuren opende en ook inhoudelijk een heel eigen gezicht heeft. Anders dan aan de andere tien faculteiten van de RUG zijn onderzoek en onderwijs binnen dit piepjonge instituut niet langs de lijnen van vakgebieden georganiseerd, maar op basis van vraagstukken die zijn afgestemd op de kennisbehoefte van provinciale overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven. 'Campus Fryslân biedt voor een weten-

schapper het beste van twee werelden', zegt de 39-jarige Van den Berg die er de leerstoel Global and local governance bekleedt. 'Werkend op afstand van Groningen kunnen we pionieren. Tegelijk zijn we onderdeel van een solide kennisinstelling uit 1614. Beide kanten spreken mij erg aan.'

De faculteit telt nu ongeveer honderd studenten op bachelor-, master- en PhD-niveau. Op termijn kan dat aantal uitkomen op een veelvoud hiervan. Kenmerkend voor de 'campus' is ook dat docenten, promovendi en studenten een hechte leer- en onderzoeksgemeenschap vormen. Zo wonen eerstejaars van de bachelor Global responsibility

and leadership (die pas na een selectieprocedure worden toegelaten) verplicht samen en vinden er diverse gezamenlijke activiteiten plaats. Deze zomer betreft de Friese RUG-afdeling een prachtig verbouwd historisch pand – het Beursgebouw – nabij de Leeuwarder binnenstad.

Globalisering

Het onderzoek en de opleidingen van Campus Fryslân zijn multidisciplinair opgezet en toegespitst op thema's die onder meer in Friesland sterk in de belangstelling staan, zoals vergrijzing, meertaligheid, voedsel, watertechnologie, circulaire economie en

‘Nederland is minder egalitair dan we denken’

openbaar bestuur. De oratie die Van den Berg in oktober 2018 uitsprak, getiteld ‘Van zuilen naar bubbels – De toekomst van consensus-bestuur in een geglobaliseerde samenleving’, sloot naadloos aan bij deze regionale invalshoek: de bestuurskundige, die eerder in Leiden werkzaam was, signaleerde hierin onder andere dat de mate waarin mensen economisch en cultureel plezier hebben van open grenzen, opvallend ongelijk verdeeld is over enerzijds het wervelende, dichtbevolkte centrum van Nederland en anderzijds de verder daarvandaan gelegen gebieden.

Behalve voor individuele burgers heeft deze onevenwichtige spreiding van globaliseringslusten en -lasten volgens hem ook gevolgen voor de bestuurbaarheid van land, provincies en gemeenten. Zo wees Van den Berg er in zijn rede op dat het zetelverlies van de klassieke middenpartijen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 in veel steden anders uitpakte dan in overwegend agrarische regio’s: verloren VVD, CDA en PvdA in de grote steden vooral ten faveure van ‘kosmopolitische partijen’ (GroenLinks en D66), in landelijke gebieden wonnen juist de op ‘eigen identiteit’ gerichte lokale partijen. Ook onderzoek naar het vertrouwen van burgers in de Tweede Kamer spreekt boekdelen, aldus de hoogleraar. ‘Dat is het hoogst in de regio’s Amsterdam en Gooi & Vechtstreek en het laagst in Noord-Holland, Oost-Groningen, Drenthe en Zuid-Limburg.’

Blokkeerfriezen

Maar niet alleen in minder gematigde politieke voorkeuren ziet Van den Berg het achterblijvend profijt van globalisering terug. ‘Denk ook aan strafbare gedragingen zoals die van de “blokkeerfriezen”, de populariteit van een nieuw-ontworpen Achterhoekse vlag en initiatieven in een dorp als Urk om straten te vernoemen naar inmiddels omstreken historische “helden”.’ Dergelijke acties wijzen in zijn ogen niet zozeer op fanatieke behoudzucht, als wel op verzet tegen ‘randstedelijke dominantie, op weerzin tegen progressief-individualistische politici en intellectuelen die een meer ruraal-traditionele leefwijze lijken af te wijzen.’

Illustratief vond hij een uitspraak van een der blokkeerfriezen tijdens de rechtszaak die hij samen met studenten bijwoonde. ‘Deze man zag als volgende stap dat “een kleine

FOTO MICHAEL RHEBERGEN

Caspar van den Berg (1980) is bestuurskundige en sinds 2017 hoogleraar Global and Local Governance aan de Faculteit Campus Fryslân van de RUG. Hij behaalde in 2003 zijn master sociale wetenschappen aan de London School of Economics and Political Science en is senior onderzoeker in Leiden, waar hij ook promoveerde. Specialisatie: de werking van politiek-ambtelijke verhoudingen, in het bijzonder de Europese dimensie in het nationale overheidsapparaat. Van den Berg is actief in verschillende internationale academische netwerken en binnen de VVD en liberale denktanks. Op voordracht van minister Ollongren wordt hij lid van de Raad voor het Openbaar Bestuur, die de regering en het parlement adviseert over de inrichting en het functioneren van het openbaar bestuur.

WWW.CASPARVANDENBERG.COM

groep uit de Randstad” hem zou gaan vertellen wat hij voortaan moet eten. En grapte bitter dat dit dan vast “konijnenvoer” zou zijn.’

Zelfbeeld

De ‘bubbels’ uit Van den Bergs oratie-titel blijken dus te slaan op regionale verschillen in wereldbeeld en leefstijl. En volgens hem is het van groot maatschappelijk belang dat politici en bestuurders het bestaan van deze specifieke bubbels gaan onderkennen. ‘Sinds de ontzuiling is het Nederlandse

zelfbeeld dat van een egalitaire, gematigd-liberale, gematigd progressieve natie. Maar sinds midden jaren ’90 zijn de verschillen tussen groepen en regio’s zodanig toegenomen dat dit homogene plaatje niet meer strookt met de feiten. Het wordt dan ook tijd om die nogal complimenteuze perceptie bij te stellen, vooral vanwege de negatieve invloed van perifere onmin op de mogelijkheid van stabiele bestuurlijke coalities. Wat we nu namelijk beginnen mee te maken, is dat er door de globalisering een eind komt aan een lange, vruchtbare Nederlandse traditie van consensusbestuur, een manier van besturen waarbij de wil tot samenwerken met andersdenkenden voorop staat.’

Constructief antwoord

Om de trend van politieke fragmentatie te keren moet de huidige wrokkigheid in rurale regio’s serieus bestreden worden, vindt Van den Berg. Hij ziet daarvoor een aantal opties. Zo schreef hij begin dit jaar in *Trouw*: ‘De kosmopolieten in de bruisregio’s en hun leiders doen er verstandig aan om verder dan hun eigen bubbel te kijken en de mensen in krimpregio’s de hand te reiken.’ In een hip café in het centrum van de Friese hoofdstad licht de binnen de VVD actieve hoogleraar deze suggestie toe: ‘De brede klassieke volkspartijen hebben, ook vanuit hun eigen beginselen geredeneerd, de plicht om te zorgen voor economisch vitalere regio’s. Tevens zouden ze de culturele onvrede van mensen in krimpregio’s moeten voorzien van een inclusief, positief, constructief antwoord, in plaats van rechts-populistische partijen te imiteren en daarmee anti-elitaire sentimenten alleen maar in stand te houden. Ook electoraal gezien zou dat slim zijn, aangezien het overgrote deel van de kiezers buiten de Randstad woont.’

Verder pleit hij ervoor om het Nederlandse kiesstelsel op basis van evenredige vertegenwoordiging uit te breiden met een vorm van regionale vertegenwoordiging. ‘Dat zou een betere belangenbehartiging zeker ten goede komen. Daarvoor is wel een Grondwetswijziging nodig. Op de korte termijn zou het daarom goed zijn dat politieke partijen meer mensen kandideren uit regio’s waar naar verhouding veel inwoners zich vergeten voelen.’